

2015

Kommunereformen

Ytre Namdal

Oppsummering av hovedkonklusjoner i ulike rapporter som er utarbeidet på 2000-tallet.

I forbindelse med avholdte folkemøter og møter i formannskapet som fungerer som arbeidsgruppe for kommunereformen i Vikna, har det blitt etterlyst faktainformasjon. I dette dokumentet er det forsøkt å gi en oppsummering av utredninger som allerede finnes. Dette vil kunne danne grunnlaget for hva en skal belyse ytterligere i den pågående prosessen.

Innledning

I det pågående utredningsarbeidet er det etterlyst faktainformasjon. Dette gjelder både i forhold til hva en oppnår ved en kommunesammenslåing i form av effektivisering og ulike andre besparelser, men også i form av tjenesteproduksjon og kvaliteten på det som tilbys innbyggerne. Samfunnsforskere blir ofte forespurt for å beskrive trender og hvilke strategier man bør velge for å få til vekst i næringslivet og bosetting.

Fremgangsmåte

Under er det sammenstilt en del informasjon fra ulike utredninger som i dag foreligger. Utredningene er alle fra 2000-tallet. Man må derfor anta at de dermed tar opp relevant informasjon og beskriver forhold som er aktuelle i dag. Dette oppsettet vil være til hjelp når det skal etterspørres nye utredninger, der formålet er å få fram informasjon som i dag ikke er godt nok belyst.

Resultat

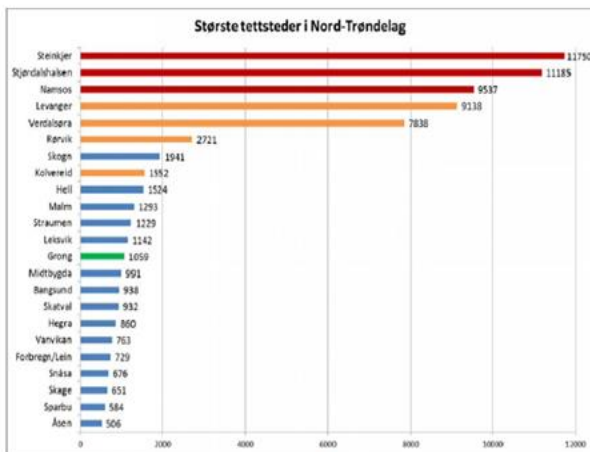
I oppsettet er mer generell relevant informasjon som går på Ytre Namdal og trender blitt forsøkt plassert i kolonnen til høyre. Det som mer spesifikt er aktuelt for Vikna/Rørvik er plassert i den venstre kolonnen.

Vikna - Rørvik	Ytre Namdal - trender - generelt
Arbeidsplasser: Vikna: 2008 <ul style="list-style-type: none">✓ 2 149 registrert bosatte arbeidstakere.✓ 1 797 pendler ikke.✓ 139 arbeider i Nærøy.✓ Rørvik 2 701 innbyggere (2008) Vikna: 2014 <ul style="list-style-type: none">✓ 2254 arbeidstakere (2014)✓ 1852 pendler ikke✓ 161 arbeider i Nærøy✓ Rørvik 3 009 innbyggere (2014) Nærøy: 2008 <ul style="list-style-type: none">✓ 2 426 registrerte bosatte arbeidstakere✓ 1 645 pendler ikke✓ 429 jobber i Vikna.✓ Kolvereid 1 509 innbyggere (2008) Nærøy: 2014 <ul style="list-style-type: none">✓ 2519 arbeidstakere✓ 1659 pendler ikke✓ 526 jobber i Vikna✓ Kolvereid 1 6026 innbyggere	Omstillingsprogram Ytre Namdal: Konkurransetrinn og regional samhandling 17.11 2009 v/ cand.oecon. Erik Holmelin i Agenda - Oppdragsgiver Nærøy kommune ✓ Et godt utviklet regionsenter gir ikke i seg selv noe næringsmessig konkurransefortrinn, men et slikt regionsenter er likevel en helt sentral forutsetning for å skape grunnlag for tilbakeflytting av ungdom og vekst i tjenesteytende sektor, både i offentlig og privat virksomhet. Ikke minst gjelder dette for bedrifter innenfor telekommunikasjon, forretningsmessig tjenesteyting og finans. ✓ I Nærøy har det lenge vært en politisk kamp mellom senter og periferi i kommunen med hensyn til varehandels-tilbud og offentlige funksjoner, og denne kampen har ikke vært til fordel for utviklingen av Kolvereid. Det er lett å ha

Vikna - Rørvik	Ytre Namdal - trender - generelt
<p>✓ I Ytre Namdal er man i dag så heldige at Rørvik langt på vei fungerer som et slikt urbant regionsenter. Det bor bare rundt 3 000 mennesker i Rørvik, men senteret har likevel et varehandelstilbud, et privat og offentlig servicetilbud og et næringsliv for minst dobbelt så mange mennesker. Årsaken til dette er at Rørvik i dag fungerer som regionsenter og arbeidsplass ikke bare for hele Vikna, men også for befolkningen i de sentrale delene av Nærøy, både langs Nærøysund, og på akse mot Kolvereid. Rørvik behøver ikke utpekes til regionsenter i Ytre Namdal. Rørvik er allerede det udiskutable senteret i Nærøy og Viknas felles regionale bolig og arbeidsmarked, og har vært det lenge.</p> <p>✓ At Rørvik er regionsenteret i Ytre Namdal er imidlertid ingen trussel mot Kolvereid. Kolvereid har uansett sin viktige rolle ikke bare som kommunesenter og lokalsenter for befolkningen rundt, men også som servicesenter og reservearbeidsplass for jordbruksbygdene i Nærøy og til dels også for Leka.</p>	<p>forståelse for at de perifere landbruksbygdene i kommunen ønsker å opprettholde et lokalt servicetilbud som lokalbutikk, skole og et offentlig helsetilbud, men dette ønsket må ikke gå på bekostning av senterutviklingen i kommunen. Ingen landbruksbygd kan i dag opprettholde sin bosetting med basis i landbruket og lokal service alene. De er helt avhengige av å finne et reservearbeidsmarked enten i kommunesenteret, eller i et nærliggende regionsenter. Utviklingen av Kolvereid og Rørvik er derfor ingen trussel mot bosettingen på bygdene i Nærøy. Utvikling av disse senterne er faktisk en forutsetning for fortsatt bosetting i de perifere delene av regionen.</p>

Vikna - Rørvik

Tettsteder 2011 – NIVI-rapport

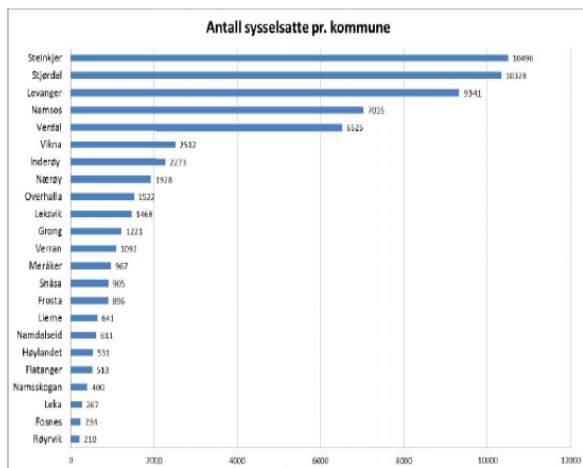
Figur 3.7 Tettsteder med over 500 innbyggere i Nord-Trøndelag. Folketall pr.1.1.2011. Kilde: SSB

Ytre Namdal - trender - generelt

Alternative forvaltningsretninger i Nord-Trøndelag NIVI-rapport 2012 v/Geir Vinsand og Magne Langset Oppdragsgiver Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, KS-Nord-Trøndelag og kommunene

Utfordringsbildet i Ytre Namdal preges av bl.a. følgende:

- For tiden positive vekstimpulser, men stor sårbarhet på lang sikt.
- Kritisk situasjon for Leka som fullverdig generalistkommune.
- Ny runde med interkommunale utredninger har gitt magert resultat.
- Mulig regionforstørrelse med Bindal.
- Senterstrid som før.
- Ulike syn på framtidig forvaltningsretning.

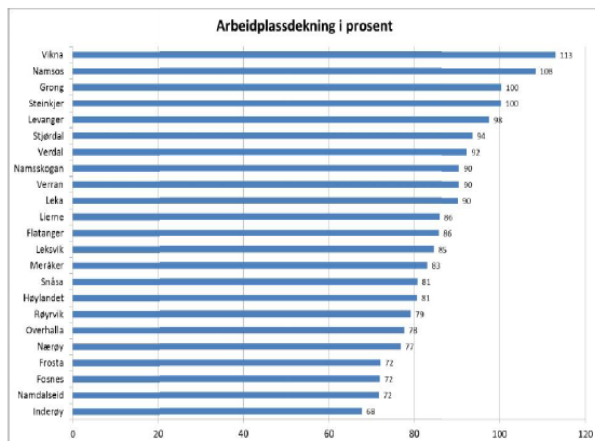
Figur 3.8 Totalt antall sysselsatte etter arbeidssted (kommune) pr. 4.kvartal 2011. Kilde: SSB

Mellom Vikna og Nærøy kan det være mulig å utvikle Nærøysundet med Rørvik og en del av Nærøy som felles regionsenter.

Vikna - Rørвик

Kommune	Statlig forvaltning	Fylkeskommunal forvaltning	Kommunal forvaltning	Privat sektor og offentlige foretak
Steinkjer	11	5	18	66
Namsos	16	3	20	61
Meråker	2	5	34	59
Stjørdal	6	3	18	74
Frosta	2	0	28	70
Leksvik	1	2	29	67
Levanger	24	2	18	56
Verdal	2	3	20	75
Verran	1	0	30	69
Namdalseid	2	0	36	62
Snåsa	4	0	34	61
Lierne	2	1	34	64
Røyrvik	0	0	45	55
Namsskogan	2	0	38	60
Grong	3	7	33	57
Høylandet	1	0	42	58
Overhalla	1	0	28	70
Fosnes	1	0	41	58
Flatanger	2	0	30	69
Vikna	1	4	18	77
Nærøy	4	0	30	66
Leka	3	0	32	65
Inderøy	2	4	30	65
Nord-Trøndelag	9	3	22	66

Tabell 3.11 Prosent sysselsatte personer etter arbeidssted og sektor 4.kvartal 2011. Kilde SSB

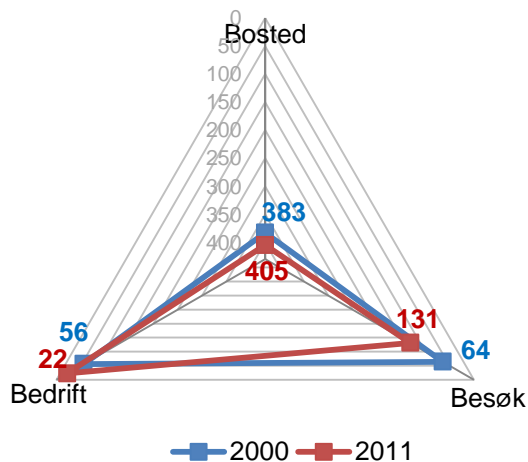
Figur 3.10 Arbeidsplassdekning i kommunene pr.4 kvartal 2011. Prosent. Kilde: SSB

Ytre Namdal - trender - generelt

I forhold til slike generelle argumenter kan det være viktig å presisere følgende:

- Konsekvenser av kommunesammenslutninger kommer helt an på hvilke konkrete kommuner som slutter seg sammen, hvilke mål som ligger til grunn og ikke minst og hvordan omstillingene gjennomføres. En kommunesammenslutning mellom Levanger og Verdal kan reise helt andre problemstillinger enn en sammenslutning mellom Fosnes og Namsos.
- På de fleste områder er det ingen automatisk sammenheng mellom en kommunesammenslutning og konsekvenser for organisering av tjenesteproduksjon eller kvaliteter ved lokaldemokratiet.
- Kompenserende løsninger og organisatoriske mottrekk finnes mot så godt som samtlige potensielle ulemper. Større kommuner aktualiserer f.eks. utbygging av lokale servicekontor eller kommunedelsorganisering for å sikre god tilgjengelighet til publikumsorienterte tjenester og aktiv deltakelse i kommunepolitikken. Innenfor større kommuner kan det satses på ambulerende tjenester, nye teknologiske løsninger osv.
- Erfaringer med de siste frivillige sammenslutninger er at disse gjennomføres som brede samfunnsmessige omstillinger, der institusjonsstruktur for grunnleggende velferdstjenester videreføres i lokalsamfunnene og hensynet til de ansatte blir godt ivaretatt innenfor en ny organisasjon. I Norge har vi ikke tradisjon for massive nedskjæringer eller sentralisering av samfunnsfunksjoner i forbindelse med kommunesammenslutninger, snarere tvert i mot. Storkommuner som ble etablert på 1960-tallet har neppe vært distriktsfientlige og bidratt til avfolking og glesbygd som i Sverige.

Vikna - Rørvik

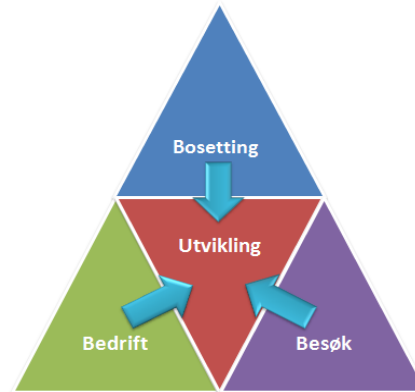

“Bosted” er rangering for netto utpendling som andel av samlet sysselsetting, “Besøk” er rangering for besøksnæringenes andel av samlet sysselsetting, og “Bedrift” er rangering for basisnæringenes andel av samlet sysselsetting.

Differansen mellom punkt plasseringen i 2000 og 2011, viser kommunens utvikling i denne perioden. Vikna har utviklet seg positivt m.h.t. bedriftsattraktivitet, men på de andre kategoriene har man hatt en relativ nedgang. Bostedsattraktivitet er nettoflytting **korrigert for arbeidsplassvekst**. Dersom vi ser nærmere på denne bostedstattraktiviteten, øverst i pyramiden, ser vi at det er særlig nordmenn (kategorien “øvrige”) som har redusert nettoflytting uavhengig av arbeid, til Vikna. De to andre gruppene vi målte flytting for, er innvandrere som kommer som flyktninger eller arbeidsinnvandrere fra utenlands adresse og utlendinger på flyttefot mellom norske kommuner, som det er blitt mer av etter at arbeidsinnvandringen skjød fart. De to siste årene er det kun denne siste gruppen som har hatt positiv flyttebalanse i Vikna.

Ytre Namdal - trender - generelt

Suksessrike distriktskommuner – oppfølgingsrapport Vikna 2012
Sintef og Telemarksforskning, TF- notat t nr. 84 v/ Cand. polit. Lars Ueland Kbro

Attraktivitet for besøk dreier seg om regioners tiltrekningskraft på besøkende. Vi kan lett tenke oss at denne attraktivitetsdimensjonen kan gi seg utslag i at stedet tiltrekker seg flere besøkende utenfra, men det kan også fungere slik at stedets egne innbyggere i større grad velger å holde seg hjemme (netto besøk). For å styrke denne delen av stedets profil, må man med andre ord rette tiltak inn mot “kassaapparater” og attraksjoner som er sentrale for å generere besøk, både utenfra og fra stedets egne innbyggere.

Kommuner som har høyere innflytting enn forventet, eller ”normalt” i forhold til arbeidsplassutviklingen, trekker til seg innbyggere i større grad enn det egen arbeidsplassveksten tilsier.

Vikna - Rørvik	Ytre Namdal - trender - generelt
<p>Næringsutvikling-bedrift og den veksten som vi ser her, ga Vikna deres posisjon blant de femten mest suksessfulle distriktskommuner.</p> <p>Vikna har et moderat handelsoverskudd (kjøpekraftimport) i sin handelsnæring, og at denne varierer relativt mye i perioden, mellom 18 og 61 flere sysselsatte enn det befolkningsstørrelsen i kommunen skulle tilsi. I det hele tatt er variasjonene i besøksnæringer påfallende, men et foreløpig – og kanskje forbigående (?) – bunnpunkt i 2011.</p> <p>Vikna har en styrke i forhold til tilpasningsevne og fleksibilitet, noe som er karakteristisk for nyskaping og næringsutvikling. Når vi ser på det opplevde behovet for endring framover i tid, går det veldig tydelig i retning av å ønske en styrking der Vikna allerede er sterke i dag. Samlet sett betyr det at framtidsfokus i Vikna er et større fokus på eksterne forhold og mer trykk på endringsevne- og vilje.</p>	<p>Analysen av Vikna og de andre kommunene i studien avtegner noen spor av <i>måter å drive utvikling på</i>. Det er ikke slik at det er kommunens beliggenhet, stedets bransjemiks, det offentlige økonomiske handlingsrommet på stedet, eller turistenes reisemønster som <i>automatisk</i> avgjør stedenes suksess. Det er, viser det seg, først og fremst det adferdsmønsteret som preget folkene som bor på stedet, og hvordan de utnytter eller skaper de anledningene som utgjør stedets historie, som er mest avgjørende.</p>

Vikna - Rørvik	Ytre Namdal - trender - generelt
<p>En sammenslåingsprosess i Ytre Namdal er anslått å koste ca. 18,5 mill. kr i år 1 (2002). I tillegg vil det påløpe økte utgifter i en tidsavgrenset periode i forhold til samordning av ulike systemer og nødvendig tilpasninger av infrastruktur og personell/bemannning.</p> <p>Dersom sammenslåing velges, vil kommunene etter en overgangsperiode på 10 år, noe forenklet sett miste ca. 7. mill. kr i rammetilskudd. Dette tilsvarer omtrent det som er den beregnede gevinsten av de økonomiske stordriftsfordelene ved sammenslåing.</p> <p>De 10 første årene vil den sammenslåtte kommunen ha de samme inntektene som de 3 kommunene har i dag. Man har dermed mulighet til å foreta betydelige investeringer eller driftsendringer som følge av rasjonalisering i administrasjonen.</p>	<p>Kommunesamarbeid og inndeling i Ytre Namdal Leka - Nærøy – Vikna 2002 Utviklingssenteret v/ Børre Lien, Kåre Rasmussen, Truls Johannessen</p> <p>De økonomiske betingelsene for en kommunesammenslåing er ikke gode nok. Kommunene vil i en 10-årsperiode kunne hente ut en effektiviseringsgevinst, men man deretter vil få mindre overføringer fra staten. Inndelings-tilskuddet bør derfor beholdes i 15 år.</p> <p>En sammenslåing av kommunene i området vil ha klare fordeler på noen områder og vesentlige ulemper på andre områder. <u>Fordelene</u> er knyttet til bedret økonomi pga. mer rasjonell drift, bedret kompetanse, større og mer robuste fagmiljøer samt større regional kraft.</p> <p><u>Ulempene</u> er først og fremst knyttet til at færre får muligheter til å delta i lokalpolitisk arbeid,</p>

<p>En modell med spredning av fagadministrasjonen i Ytre Namdal på forskjellige steder anbefales ikke. Det vil ikke være i tråd med den enhetlige måten kommunene styres på i dag, og vil kunne føre til uheldig sektortenkning, bidra til fragmentering og skape spenninger internt.</p>	<p>og at en tradisjonell sammenslåing vil virke negativt inn på bosettingen på Leka. Videre vil en sammenslåing kunne ha negative effekter på bosettingsmønsteret og bidra til en viss regional sentralisering.</p> <p>Basert på det som er kartlagt i denne utredningen mener de ut fra en samlet vurdering at fordelene veier noe tyngre enn ulempene ved en sammenslåing. Avgjørende i forhold til konklusjonen er hva staten er villig til å bidra med.</p>
---	---

Kommunesammenslåing: utfordringer	Rapport
<p>De <i>vanskelige spørsmålene</i> er like mye knyttet til følelser som praktiske konsekvenser. Spørsmålene gjelder først og fremst kommunesenter (rådhus og enhetsledelse) og kommunenavn. Intensjonsavtalen må beskrive <i>en prosess</i> for å håndtere de vanskelige spørsmålene.</p> <p><i>Tjenestetilbudet</i> (og andre forhold av viktig betydning for innbyggerne) i den nye kommunen må <i>synliggjøres på et detaljnivå</i> som gjør at den enkelte innbygger kan gjøre en faktabasert vurdering som skal redusere den usikkerheten som endring alltid skaper. Tilbudet kan vurderes «garantert» for en gitt periode.</p>	<p>Endring kommunestruktur Suksessfaktorer og utfordringer i prosessen fram til vedtak - 2015 PricewaterhouseCoopers AS V/ Rolf Tørring og Wenche Vennes.</p> <p>Proessen må ha en klart uttalt <i>intensjon</i> fra politikerne om å utrede med sikte på sammenslåing og ikke bare «utrede og se hva det blir til». Dette må formuleres i en intensjonsavtale og vil gjelde tilsvarende når man framover i større grad skal utrede «med hvem» enn «om».</p> <p>Analyser og utredninger må tegne et <i>fremtidsbilde av den nye kommunen</i> hvor eksisterende grenser er visket ut. Potensialet i den nye kommunen må synliggjøres for å svare på «<i>hvorfor man skal slå sammen kommunene</i>».</p>
<p>I den utstrekning det har vært tidligere prosesser som har strandet, må eventuelle <i>uavklarte «konflikter» løses</i> før man går i gang med nye prosesser hvor de samme personer er involvert. Det må være et politisk samarbeidsklima preget av gjensidig tillit og respekt mellom de involverte på tross av at det kan være uenighet i sak. Dette gjelder også forholdet mellom posisjon og opposisjon i den enkelte kommune.</p> <p>Økonomiske konsekvenser må kunne håndteres, men er i utgangspunktet <i>underordnet</i> andre hensyn.</p>	<p>Ledende <i>lokalpolitikere</i> må være <i>synlige i den offentlige debatten</i>. Dersom felles kommunikasjon opphører i en lengre periode før folkeavstemming oppstår et informasjonsvakuum som gir stort spillerom for «<i>folkeaksjoner</i>» som i sin natur ofte er mot denne type endringer. Noen må være villige til å ta den politiske risiko det innebærer å fronte ja-alternativet. Er det ikke politisk vilje til å fronte et ja-alternativ kan mye tyde på at man ikke burde fremlagt saken for folkeavstemming.</p>

Kommunesammenslåing: utfordringer	Rapport
<p>Det er en gjennomgående utfordring å gi nok informasjon og balansert informasjon. Det er varierende, og til dels lite engasjement og dårlig oppmøte på folkemøtene.</p> <p>En form for innbyggerhøring er benyttet i alle de sammenslåtte kommunene.</p> <p>Folkeavstemming er det vanligste, mens man i noen tilfeller har benyttet høring. Dette er benyttet mest de mest asymmetriske sammenslåingene, altså der en liten kommune slo seg sammen med en senterkommune.</p> <p>Kommunene ønsker å være gode samfunnsutviklere. De lykkes likevel ikke i godt nok i å involvere næringsliv, befolkning eller andre aktører i prosesser om framtidig utvikling av kommunesamfunnet. Dette skyldes at de ikke er bevisste nok om hva som skal til for å skape god involvering.</p> <p>Betydningen av infrastrukturtiltak er svært viktig, mens identitet og tilhørighet i liten grad er tatt hensyn til som egne tema i prosessene før vedtak om sammenslåing. Disse faktorene kan likevel være en del av motivasjonen for debatt rundt lokalisering av rådhus og tjenester.</p>	<p>Kunnskap og erfaringer fra prosesser med kommunesammenslåing - 2014 Distriktssenteret - Kompetansesenter for distriktsutvikling</p> <p>Alle de sammenslåtte kommunene har brukt lang tid på prosessene frem til vedtak som sammenslåing, fra 3 til 12 år. I alle tilfellene har det vært to kommuner som har slått seg sammen. I ett tilfelle (Vindafjord/Ølen) lå kommunene i hvert sitt fylke, og dette gjorde at prosessen tok ekstra lang tid.</p> <p>Gode prosesser med god og bred lokal forankring og innbyggermedvirkning i alle faser er vesentlig for lokal samfunnsutvikling.</p> <p>Innbyggerundersøkelser i forbindelse med planprosesser, har gitt kommunen et mye bredere og mer representativt kunnskapsgrunnlag om hva folk er opptatt av enn hva eksempelvis tradisjonelle folkemøter gir av svar.</p>
<p>Momenter mot sammenslåing er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beholde dagens skolestruktur og tjenestetilbud. • Frykt for å miste egen «identitet». • Frykt for at eiendomsskatt blir innført. • Frykt for at det blir større avstand mellom folk og politikere. • Frykt for å miste grendeskoler. • Frykt for at kommunale arbeidsplasser i «utkantene» forsvinner. • Det finnes flere sammenslåingsalternativ enn dette. • Mulighet for å delta i og påvirke den lokale utviklingen, og beholde nærhet til beslutningsprosesser. • Hvorfor dele vår gode kommuneøkonomi med en fattigere nabo? • Brua og veien SKULLE bli bygd. 	<p>Momenter for sammenslåing er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stå sterkere overfor omverden. • Behov for effektivisering og innsparing for å opprettholde tjenestetilbud. • Behov for større og mer robuste fagmiljø. • Knapphet på arealer i en av kommunene og ledige arealer i den andre. • Tro på at planlagt bro-prosjekt vil bli realisert dersom sammenslåing gjennomføres. • Større og bedre kommuneorganisasjon, styrke mulighetene for å opprettholde et bredt tjenestetilbud og får mer tyngde og større muligheter for å profilere seg i forhold til næringsetableringer. • Bompengerperioden på bro over, gratis å kjøre fra gitt dato.